

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการส่งออก

แร่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศเป็น
อย่างยิ่ง ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่พบทรัพยากรแร่มากมายหลายชนิดทั่วทุกภาคของ
ประเทศ ในภาคใต้ของประเทศไทย นอกจากจะมีดีบุกและหังสเดทนอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์แล้ว
ยังพบแร่อื่น ๆ อีก เช่น พลวง แบไรท์ ยิบซั่ม ลิกไนท์ ฟลูออไรด์ แมงกานีส เป็นต้น ภาคเหนือ
และภาคกลางมีแร่โลหะต่าง ๆ ได้แก่ ดีบุก หังสเดทน เหล็ก พลวง สังกะสี ตะกั่ว และอื่น ๆ
อยู่มาก และยังพบแร่พลังงานและโลหะอื่น ๆ อีก เช่น ลิกไนท์ ฟลูออไรด์ แบไรท์ ยิบซั่ม
ดินขาว และควอทซ์ เป็นต้น บริเวณที่ราบสูงโคราช ซึ่งครอบคลุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ไว้ทั้งหมดมีเกลือ หิน และโปแตชอยู่มาก ทางตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังพบแร่อื่น ๆ
อีกบ้าง เช่น เหล็ก ทองแดง และแมงกานีส แร่ยูเรเนียมที่ขอนแก่น นอกจากนี้ยังพบแร่พลวง
เหล็ก และแร่รัตนชาติทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

ในช่วงระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ประชาชนได้ให้ความสนใจต่อแร่และรู้คุณค่าแร่มากขึ้น
ประกอบกับแร่บางชนิดมีราคาสูงขึ้น เป็นผลให้มีการตื่นตัวในเรื่องแร่ ทำให้จำนวนเหมืองแร่
เพิ่มมากขึ้น มูลค่าแร่ที่ผลิตได้ทั้งประเทศ เพิ่มจาก ๒,๔๙๗.๖ ล้านบาท ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็น
๑๑,๔๐๐.๖ ล้านบาท ใน พ.ศ. ๒๕๒๔ ค่าภาคหลวงแร่ที่รัฐเก็บได้เพิ่มจาก ๓๔๒.๖ ล้านบาท
ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็น ๓,๑๔๘.๖ ล้านบาท ใน พ.ศ. ๒๕๒๔ โดยเหตุที่การส่งออกมีความสำคัญ
ต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ประเทศมีรายได้และทำให้เงินตราต่างประเทศ
หลังไหลเข้าประเทศมากขึ้น จากสถิติมูลค่าแร่ส่งออกซึ่งรวมอยู่ในสินค้าสำคัญที่ธนาคารแห่ง-
ประเทศไทยได้จัดลำดับไว้ใน พ.ศ. ๒๕๒๔ ดังนี้

อันดับที่	๑	ข้าว	มูลค่า	๒๖,๕๐๐	ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ	๑๗.๒
"	๒	มันสำปะหลัง	"	๑๖,๕๑๐	"	"	๑๐.๗
"	๓	แร่	"	๑๑,๘๕๖	"	"	๗.๗
		(โลหะดีบุก	มูลค่า	๔,๖๕๓	ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ	๖.๓)
		(แร่หังสะเตน	มูลค่า	๓๘๓.๗	ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ	๐.๒๕)
"	๔	ยางพารา	มูลค่า	๑๐,๖๔๕	ล้านบาท	คิดเป็นร้อยละ	๖.๕
"	๕	น้ำตาล	"	๔,๕๖๕	"	"	๖.๒
"	๖	ข้าวโพด	"	๘,๐๘๐	"	"	๕.๓
		อื่น ๆ	"	๗๐,๕๔๔	"	"	๔๖.๐
		รวมมูลค่า		๑๕๓,๗๐๐	"	"	๑๐๐.๐

จากตัวเลขดังกล่าวข้างต้น มูลค่าในการส่งออกของอุตสาหกรรมเหมืองแร่สูงเป็นอันดับ ๓ ของสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ ซึ่งนอกจากจะเป็นแหล่งที่มาของรายได้แล้วยังเป็นแหล่งว่าจ้างแรงงานที่สำคัญด้านหนึ่ง แร่เป็นสินค้าเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยมาเป็นเวลานานแล้ว และแร่ที่ทำรายได้มากที่สุด คือ แร่ดีบุก รองลงมาคือ แร่หังสะเตน

อุตสาหกรรมเหมืองแร่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อุตสาหกรรมเหมืองแร่เป็นอุตสาหกรรมสาขาหนึ่ง อันมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) ได้กล่าวถึงอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในประเทศไทยไว้ว่า^๑

ลักษณะการขยายผลผลิตของทรัพยากรแร่ เติมนั่นหนักเฉพาะดีบุกอย่างเดียว ต่อมาได้ขยายการผลิตแร่อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการผลิตฟลูออไรด์ ยิบซั่ม และลิกไนท์ และได้มีการผลิตแร่เศรษฐกิจอื่น ๆ อีก เช่น แร่เหล็ก พลวง แมงกานีส และตะกั่ว เป็นต้น ในช่วงของระยะเวลาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ ได้มีการผลิตและค้นพบแร่ เช่น หังสะเตน (วุลแฟรม และซีไลท์) แบไรท์ สังกะสี ซึ่งทำรายได้จากการ

^๑สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ (กรุงเทพมหานคร. เรืองแสงการพิมพ์ ๒๕๒๐), หน้า ๑๘๒.

ส่งออกกว่า ๔๐๐ ล้านบาท การผลิตทรัพยากรแร่ส่วนใหญ่ขึ้นกับตลาดต่างประเทศ
มาก เพราะประเทศไทยยังไม่มีอุตสาหกรรมต่อเนื่องรองรับแร่ที่ผลิตได้

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙)

ได้กล่าวถึงอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในประเทศไทยไว้ว่า^๑

การพัฒนาการผลิตและการใช้ทรัพยากรธรณี ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงการบริหาร
ทรัพยากรแร่และการผลิตแร่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น และมุ่งกระจายการผลิตแร่ให้
มากประเภทขึ้น เพื่อส่งออกไปยังจำหน่ายต่างประเทศ และใช้ในประเทศโดยกำหนด
เป้าหมายไว้ดังนี้

๑. ขยายการผลิตเหมืองแร่ ให้เพิ่มมากขึ้นในอัตราเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ
๑๓.๑ ต่อปี (ในราคาคงที่และไม่รวมก๊าซธรรมชาติ)
๒. กระจายการผลิตแร่ เช่น แร่อุตสาหกรรม และแร่พลังงาน และแร่ส่งออก
ตามเป้าหมายดังต่อไปนี้

	<u>เพิ่มขึ้นร้อยละต่อปี</u>	<u>ผลผลิตในปี ๒๕๒๙ (เมตริกตัน)</u>
ดีบุก	๓	๕๗,๐๐๐
หังสะเตน	๑๐	๕,๐๙๓
ฟลูออไรด์	๓	๒๑๗,๐๐๐
ตะกั่ว	๕	๓๒,๙๙๐
แบไรท์	๑๐	๗๓๗,๘๘๙
ลิกไนท์	๑๘	๔,๒๕๖,๐๐๐

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนา โดยการ
ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมให้สามารถขยายการผลิต เพื่อการส่งออกให้มากยิ่งขึ้น เพื่อช่วย
แก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลย์การชำระเงิน และช่วยลดความกดดันทางเกษตรกรรม
โดยทำให้แรงงานจากสาขาเกษตรกรรมสามารถเคลื่อนย้ายไปสู่สาขาอุตสาหกรรมได้

จากเหตุผลดังกล่าวประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเร่งรัดการส่งออก และส่งเสริมอุตสาหกรรม
ให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมสาขาเหมืองแร่ นับได้ว่ามีความสำคัญต่อการขยายตัวและ

---

^๑สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙ (กรุงเทพมหานคร.
เรื่องแสงการพิมพ์ ๒๕๒๕), หน้า ๙๓.

ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ ในอนาคตบทบาทของอุตสาหกรรมเหมืองแร่จะยังคงทวีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยมากยิ่งขึ้นไปอีก เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งแร่ประเภทต่าง ๆ กระจายทั่วประเทศและมีอยู่หลายประเภท ที่ได้ทำการผลิตเพื่อนำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ สำหรับแร่ที่พบในประเทศไทยที่นับว่าสำคัญและมีการผลิตกันมากในปัจจุบัน ได้แก่ ดีบุก หังสะเตน พลวง ฟลูออไรด์ แบไรท์ แมงกานีส ยิบซั่ม และลิกไนท์ ในบรรดาแร่สำคัญ ๆ ที่ผลิตได้ในประเทศไทย ส่วนใหญ่แล้วมีเพื่อการส่งออก โดยเฉพาะดีบุกและหังสะเตน ตลอด พ.ศ. ๒๕๒๐ ประเทศไทยส่งแร่ต่าง ๆ เป็นสินค้าออกได้ทั้งสิ้น ๖,๔๑๓.๑ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๖๑ ของมูลค่าแร่ที่ผลิตได้ทั้งหมดของประเทศ ใน พ.ศ. ๒๕๒๔ ประเทศไทยส่งแร่ต่าง ๆ ออกได้ ๑๑,๔๕๖.๔ ล้านบาท หรือร้อยละ ๔๔.๖๓ ของมูลค่าการผลิตใน พ.ศ. ๒๕๒๔ (มูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔๔.๔๔)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินการส่งออกโลหะดีบุกและแร่หังสะเตน
๒. เพื่อศึกษาถึงตลาดต่างประเทศของโลหะดีบุก และแร่หังสะเตนในปัจจุบันและอัตราการขยายตลาดในอนาคต
๓. เพื่อศึกษาถึงนโยบายและการช่วยเหลือของรัฐบาลที่มีต่อการส่งออกโลหะดีบุกและแร่หังสะเตน
๔. เพื่อศึกษาถึงแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการส่งออกโลหะดีบุกและแร่หังสะเตน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

๑. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินการส่งออกโลหะดีบุกและแร่หังสะเตนของประเทศไทยในปัจจุบันตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ ทางด้านการตลาดของโลหะดีบุกและแร่หังสะเตน
๒. เพื่อเป็นแนวทางที่จะส่งเสริมการส่งโลหะดีบุกและแร่หังสะเตนออกไปยังตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น

๓. เพื่อเป็นแนวทางแก่รัฐบาลในการวางนโยบายและให้ความช่วยเหลือในการส่งออกโลหะดีบุกและแร่ทั้งสะเตน ให้สอดคล้องกับภาวะตลาดที่แท้จริง

๔. เพื่อสนับสนุนให้มีผู้เข้ามาลงทุนในการทำเหมืองแร่ดีบุกและแร่ทั้งสะเตนเพื่อการส่งออกมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้สามารถช่วยลดปัญหาการขาดดุลการค้าของประเทศลงได้

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่เพื่อการส่งออก มีรายละเอียดที่ลึกซึ้งและกว้างขวางมาก จึงเลือกศึกษาเฉพาะในเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องเท่านั้น คือศึกษาถึงสถิติตัวเลขเป็นเวลา ๔ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับปริมาณและมูลค่าของโลหะดีบุก และแร่ทั้งสะเตนที่ผลิตได้และที่ส่งออกของประเทศไทย และของประเทศคู่แข่งชั้นอื่น ๆ รวมทั้งความต้องการใช้โลหะดีบุก และแร่ทั้งสะเตนของแต่ละประเทศ นอกจากนี้ยังทำการศึกษาถึงสถานการณ์โลหะดีบุกและแร่ทั้งสะเตนทั้งของโลกและของประเทศไทยเกี่ยวกับการผลิต การใช้ การตลาด และราคา เป็นต้น

วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการดำเนินการศึกษาสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถจำแนกแหล่งที่มาของข้อมูลออกได้เป็น

๑. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้มาจาก

ก. การสัมภาษณ์ (Interview) โดยการสอบถามและสัมภาษณ์ประมวลข้อคิดเห็นจากบุคคลในวงการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้าราชการกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม ข้าราชการกรมศุลกากร เจ้าหน้าที่สมาคมอุตสาหกรรมเหมืองแร่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดของบริษัทไทยแลนด์สเมลติ้งแอนคร์ไฟนิง จำกัด ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกแร่ทั้งสะเตนออกจำหน่ายต่างประเทศ

ข. การออกแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้ส่งออกแร่ทั้งสะเตนทุกรายในเขตกรุงเทพมหานคร ตามรายชื่อผู้ส่งแร่ออกจำหน่ายต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งรวบรวมโดยฝ่ายสถิติ กองเศรษฐกิจและเผยแพร่ กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค.)

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

โดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือตำราต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ
ที่เกี่ยวข้องกับแร่ดีบุกและหังสะเตน และที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกต่างประเทศ อันได้แก่ บทความ
วารสาร และเอกสารอื่น ๆ ของทางหน่วยราชการและเอกชน